

Pertti Haapala, Marja Jalava & Simon Larsson (red.), *Making Nordic Historiography: Connections, Tensions and Methodology, 1850–1970*, Making sense of history 32 (New York/Oxford: Berghahn Books 2017). 321 s.

Historiker som har behov av reflektion över den egna verksamheten vänder sig gärna till historieskrivningens historia för att förstå vad de egentligen gör, vilken tradition de tillhör och för att få ledtrådar till hur de kan gå vidare. Men ofta är det den egna nationella traditionen som står i centrum för intresset. Utgivarna av *Making Nordic Historiography* har ambitionen att ersätta denna metodologiska nationalism med vad de kallar empirisk transnationalism. Det empiriska ligger i en vilja att undvika det utgivarna uppfattar som en ideologisk belastning i ordet transnationell där detta ses som ett i sig bättre studieobjekt än nationen. Dessutom vill de se historio- grafen i ett samhällshistoriskt perspektiv.

Författarna argumenterar med rätta för att det är rimligt att betrakta Norden som både en historisk och historiografisk region. Under 1900-talets institutionaliserades samarbetet mellan nordiska historiker, först genom de nordiska historikermötena, senare genom tidskrifter och mer specialiserade konferenser. Många nordiska historiker hade nära personliga kontakter. Trots detta har den nordiska historiografen ägnats relativt liten uppmärksamhet. Denna volym är därför mycket välkommen.

Nu ligger det kanske i ett sådant här projekts natur att utgivarnas ambitioner inte alltid kan förverkligas. Det är nödvändigt att utgå från sådan forskning som gjorts eller pågår. Alla volymens uppsatser kan därför inte till fullo utnyttja den potential som finns i det nordiska perspektivet. De flesta av texterna behandlar bara två av de nordiska länderna och det är bara i någon enstaka uppsats som alla länderna verkligen diskuteras.

Som kanske allra mest lyckad i ett nordiskt perspektiv framstår för mig Peter Edelbergs analys av fyra metodböcker, alla publicerade under 1960-talet (H. P. Clausen, Ottar Dahl, Pentti Renvall och Rolf Torstendahl). På ett skickligt sätt läser han fram skillnaderna mellan dessa böcker, samtidigt som han pekar på de betydande likheterna, särskilt i framhållandet av den traditionella källkritiken. Genom att kontrastera de nordiska böckernas empiriska inriktning mot europeiska trender framstår den nordiska situationen som säregen. Edelberg har också en vällovlig ambition att undvika att skriva historiografi som en utvecklingshistoria från ett stadium till ett annat och bättre. Mer fruktbart menar han att det är att se olika ståndpunkter i debatten som variationer runt dilemman som historiker levtt med under långa tider.

Henrik Åström Elmersjö undersöker nordiskt samarbete rörande läroboksrevisioner. Under hägnet av Föreningarna Norden i de olika länderna

arbetade fackhistoriker från mellankrigstiden och framåt med att granska läroböcker i nordisk historia för att rensa ut ensidigt nationalistiska berättelser. På ett skickligt sätt visar Elmersjö att detta arbete, som till synes borde vara transnationellt, hela tiden utgick från den metodologiska nationalismen och att uppgiften underförstått hela tiden var att jämföra just nationella berättelser.

I sin uppsats om kvinnliga akademiker hämtar Mervi Kaarninen sina exempel från de fyra största nordiska länderna. Även om den nordiska jämförelsen inte är systematisk framgår vissa skillnader mellan länderna. Jämfört med Finland och Danmark förefaller det ha varit svårare för kvinnliga historiker i Sverige, och kanske än mer i Norge, där den första kvinnan disputerade i historia så sent som 1950! Det har också sitt intresse att notera att de kvinnliga historikerna inte utnyttjade den nordiska arenan för att skapa nätverk, vilket kan förvåna mot bakgrund av att många manliga historiker hade goda nordiska kontakter.

Sådana nordiska nätverk står i centrum för uppsatser av Simon Larsson och Pelle Oliver Larsen. Larsson behandlar parhästarna Erik Arup i Köpenhamn och Lauritz Weibull i Lund. Han driver tesen att det som urskilde dem från kollegorna inte var metodologi utan en forskarpersonlighet som han kallar "aristokratisk empirism", vilken han förklarar främst utifrån deras individuella karriärproblem. Deras hållning diskuteras också som resultat av deras olika relation till respektive nations centrum. Larsen studerar de nordiska nätverkens betydelse för utgången av några professorskonkurrenser i Danmark och Sverige i slutet av 1930-talet. Att nätverken verkligen försökte manipulera resultaten är uppenbart, men lika tydligt är att historiker kunde följa sin övertygelse om vad som utgjorde god kvalitet även i strid med nätverkens gävologik.

Att forskningspolitik också kan vara utrikespolitik visar Jon Røyne Kyllingstad i en intressant studie av norska och danska historikers arbete för främjande av internationellt samarbete efter första världskrigets slut. Små länders ställning gynnades av fredliga relationer i omvärlden och historiker kunde här bidra. I Norge var ett resultat främjandet av internationell komparativ historia, något som dock inte bröt med nationen som den självklara utgångspunkten för jämförelserna.

Finska kulturhistoriker och deras relation till norska respektive svenska historiker står i centrum för uppsatser av Marja Jalava (Suolahti, Voionmaa, Bull d.ä. och Koht) och Petteri Norring (Jutikkala och Heckscher). Kulturhistorikerna var öppna för komparativ internationell historia men nationen förblev den givna utgångspunkten. Norring tar i sin uppsats fasta på hur Jutikkala och Heckscher periodiserade historien. Jag delar helt hans uppfattning att periodisering är ett centralt men understuderat område inom

metodologin. Norrings uppsats är här ett viktigt bidrag.

Island var – och är – en liten akademisk miljö. Det är förtjänstfullt att två uppsatser lyfter fram isländsk historieskrivning. I båda fallen rör det sig om inflytandet från Danmark. Ingi Sigurdsson behandlar grundtvigianismen och hur den påverkade isländsk nationell historieskrivning medan Kristín Bragadóttir tar upp den roll som skandinavismen fick.

I ett av bidragen står ett land helt i fokus. Pertti Haapala skriver intressant om hur Zacharias Topelius och Väinö Linna skapat olika nationella berättelser om Finland, och han visar väl hur dessa berättelser måste förstås mot bakgrund av den samhälleliga situationen i vilken de skrevs. Dessa författare hade inflytande också i andra nordiska länder – särskilt Sverige – men det transnationella spelar liten roll i analysen.

Utgivarnas ambitioner att skriva empirisk transnationalism med Norden som utgångspunkt har inte realiserats i alla volymens uppsatser. Detta är förståeligt. Viktigare är att här finns många spännande bidrag till en sådan forskningsinriktning och flera av bidragen håller hög klass. Det samlade intrycket som boken ger är, kanske inte så överraskande, att den metodologiska nationalismen står sig stark även när internationella och transnationella samarbeten aktualiseras. Men boken visar också att det är i hög grad relevant att studera historiografi på en nordisk nivå. Förbindelserna mellan länderna framstår som så många och välutvecklade att en avgränsad nationell historiografi förefaller närmast meningslös.

Lunds universitet

LARS EDGREN

Ulrika Torell, Jenny Lee & Roger Qvarsell (red.), *Köket: Rum för drömmar, ideal och vardagsliv under det långa 1900-talet* (Stockholm: Nordiska museets förlag 2018). 351 s.

Köket är, och har varit, en plats för vardagsliv liksom en skärningspunkt för idealskapande vad gäller såväl genus, klass, tradition och modernitet. Detta tar antologin *Köket: Rum för drömmar, ideal och vardagsliv under det långa 1900-talet* fasta på. I antologin finns det många hänvisningar till Yvonne Hirdmans uttryck ”det lilla livet” och bokens författare tar sin utgångspunkt just i ”det lilla” för att säga något större. Det lyckas de också väl med. I 13 artiklar analyseras köket som plats och rum. Köket fungerar som ett nav för att belysa förändringar av det rumsliga såväl som normer och värderingar som kommit till uttryck genom rummet. En distinktion görs mellan köket som just ett rum och som en plats där det senare ska förstås som att